

11. Професионално обучение и повишаване на квалификацията

Добрата квалификация, като водещ фактор за производителността и ефективността на работниците и служителите, остава важен приоритет в политиката по управление на човешките ресурси в дружеството в условията на икономическа криза.

През 2009 година 50 работника на „Бесттехника ТМ–Радомир” ПАД завършиха успешно курсовете за професионална квалификация по специалностите „Заваряване” и „Шлосерство”, които им бяха осигурени в рамките на Проект „Реализиране на скрития потенциал”, Договор ESF – 2101-18-08002, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007 - 2013.

От 02.02.2009 година до 08.05.2009 година в „Центъра за професионално обучение” към „Бесттехника ТМ–Радомир” ПАД се проведе курс за придобиване на правоспособност на мостови и козлови кранове до 40т., в който се обучиха както работници на предприятието така и външни лица. От проведенният курс 7 човека придобиха свидетелства за правоспособност на мостови и козлови кранове до 40 тона.

Крайната цел на провежданите квалификационни мероприятия е работниците и служителите да бъдат по-добре подготвени и мотивирани за да се осигурява производството на висококачествена и високотехнологична продукция.

12. Подържане на здравословни и безопасни условия на труд

За осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в “Бесттехника ТМ–Радомир” ПАД се съблюдават действащите нормативни изисквания и регулярно се провеждат: начален инструктаж; инструктаж на работното място; периодичен инструктаж. При смяна на технологичен процес и при отсъствие от работа повече от 45 дни, независимо от причините, допълнително се провежда извънреден инструктаж.

През 2009 год. в дружеството са започнали работа 77 работника, които са преминали начален инструктаж и инструктаж на работното място. През месец май в Дружеството започнаха работа 20 работника от Тайланд с трудов договор за шест месеца, със следните професии : ел.заварчици - 10 броя, стругари – 7 броя и шлосери – 3 броя.

В дружеството са утвърдени правила и изисквания за осигуряване на безопасни условия на труд. На работниците регулярно се осигуряват лични предпазни средства, съобразени с характера на извършваната от тях дейност. Бяха закупени и раздадени на работниците летни работни костюми и работни обувки.

Изготвени са инструкции по техника на безопасност и охрана на труда и са поставени на работните места в цеховете. Поддържа се регистър на трудовите злополуки. Ежемесечно се проверяват преносимите ел.инструменти, проверките се отразяват в дневници.

В производствените корпуси са поставени телефонни номера на Инспекция по труда - Перник с цел изпращане на съобщения за възникнали злополуки и аварии.

В дружеството е осигурено обслужване на работниците и служителите от служба по трудова медицина „Интермед Консулт“ ЕООД – гр. София.

В началото на 2009 год. с протоколи са определени работни места подходящи за трудоустрояване на лица с намалена трудоспособност на основание чл.315, ал.1 от КТ, работни места подходящи за хора с увреждания на основание Закона за интеграция на хората с увреждания, чл.27, ал.1 и работни места забранени за жени до 35 години.

Проведено е обучение за опресняване и разширяване знанията по „Правилника по безопасност при работа в електрически уредби на електрически и топлофикационни централи и по електрически мрежи,“ и „Наредба № 16-116 за техническа експлоатация на енергообзавеждането на работниците от звено Електро в „Енергийно стопанство“.

През м. март 2009 год., съгласно изискванията на чл.281 от Кодекса на труда и чл.73.ал.1, т.3 и чл.10, ал.1 от Правилника за безопасност и здраве при работа в електрически уредби на електрически и топлофикационни централи и по електрически мрежи (ДВ бр. 34/2004 год.), бе проведено обучение за квалификационна група за електро-безопасност при работа по електрообзавеждане с напрежение до 1000 V от кооперация „ЕЛОТ“ – гр. София на лицата, които обслужват и ръководят работи в тях.

Проведено е обучение за квалификационна група за електро-безопасност при работа по електрообзавеждане с напрежение до 1000 V на новоназначени ел.монтъори и кранисти, изпитите за проверка на знанията и присъждане на квалификационна група по ел.безопасност бяха проведени през март 2009 година.

През месец юни бе проведено обучение по Правилника за безопасност и здраве на труда при работа по електрообзавеждане с напрежение до 1000 V на ел.заварчиците от Тайланд.

През м. ноември 2008 год. бяха направени замервания от Службата по трудова медицина „Интермед консулт“ ЕООД гр. София на параметрите на работната среда – токсични вещества и прах. Протоколи все още не са представени от направените замервания.

Проведено е атестиране на всички основни работници от Корпусите за подкранови работници по Наредбата за безопасна експлоатация и технически надзор на повдигателните съоръжения.

През месец ноември 2009 год., съгласно Наредба №1 за придобиване на правоспособност за машинисти на товароподемни кранове и подвижни работни площадки, бе проведено обучение за опресняване и разширяване знанията по Наредбата за безопасна експлоатация и технически надзор на повдигателните съоръжения на кранистите.

13. Екология и опазване на околната среда

В дружеството се води дневник за отпадъците, в който всяко тримесечие се записват изкараните от цеховете метални стружки и маломерни парчета материал.

В РИОСВ – Перник е представен План за управление на разтворителите за одобрение и съгласуване. През месец май излезе решение от РИОСВ – гр. Перник за утвърждаване на плана за управление на разтворителите за календарната 2008 година.

През март 2009 година е изготвена и предоставена на РИОСВ информация относно химичните вещества и препарати, класифицирани като опасни въз основа на физико-химичните им свойства.

През март 2009 година в Регионалната инспекция по околната среда и водите, във връзка с изискванията на Наредба № 9 от 28.09.2004 год., чл.10, са изпратени 7 броя годишни отчети за образувани производствени или опасни отпадъци.

Има сключен договор между „Бесттехника ТМ–Радомир” ПАД и „Радомир Метал Индъстрийз” АД за приемане, отвеждане и пречистване на отпадъчните води.

През месец юни се сключи Договор между „Бесттехника ТМ–Радомир” ПАД и „Балбок инженеринг” АД – гр. София за предаване и приемане за обезвреждане на опасни отпадъци.

14. Инвестиционна дейност

През 2009 година отчетната стойност на дълготрайните материални активи, в резултат на извършените инвестиционни разходи, беше увеличена с 3 428 хил. лева, както следва:

- машина и оборудване за 3 425 хил. лева. Те представляват:
 - придобити на лизинг машини - 2 104 хил. лв.;
 - излишък на ДМА - 1 063 хил. лв.;
 - закупени машини - 231 хил. лв.;
 - увеличаване стойността в следствие на основен ремонт и модернизация - 27 хил. лв.
- земи (терени) за 3 хил. лева.

По своята същност, извършваните в дружеството инвестиционни разходи представляват както новопридобити ДМА (на лизинг и новозакупени), така също и основни ремонти, модернизация и реконструкция, които увеличават отчетната (първоначална) стойност на машините, оборудването и сградите.

Значителна по размери е непряката инвестиционна дейност, извършена в дружеството през последните две години. На първо място тя е свързана с преместване и основни ремонти на големите металообработващи машини от Корпус 12 и Корпус 13 в Корпус 7. Това са стругове, шлайфхобели, фрези, бормашини и други. По този начин обработката на големите детайли се съсредоточава в Корпус 7. В Корпус 12 и Корпус 13 бяха оформени нови участъци за заварочни и монтажни дейности. Създаден е монтажен участък в Корпус 7, VII-мо поле. През отчетния период в Корпус 7 се създаде нов производствен участък от металообработващи машини. За целта от Корпус 13 бяха демонтирани, преместени и пуснати в експлоатация следните машини: струг универсален тип “Хихон” – 2бр., струг тип “CU 400” -2бр., струг тип “CU 500” – 1бр., струг тип “С 13” – 1бр., струг 1М 63 – 1бр., фреза тип “FGS 32/40” – 1бр., фреза тип “ФУ 321” – 1бр., фреза тип “FSS 315” – 1бр., фреза тип “FN 32” – 1бр., бормашина тип “ТН 161” – 3бр.

През 2009 година в Корпус 7 е направен основен ремонт, наладка и пуск на Зъбонарезна машина тип “5А 342“, на която се направи удължаване на направляващите паралели, с което се постигна повишаване на нейните технологични възможности.

В Корпус 12 е направен ремонт, възстановяване и пускане в експлоатация на ръбостъргателна машина тип "7814", както и на Преса хидравлична тип "CDN 400". Направен е монтаж, наладка и пуск на стенд за заваряване тип SAR – 2000 в Корпус 12, VII-мо поле. През отчетния период е изграден склад за маломерни материали в Корпус 12, I-во поле. Направен е ремонт и възстановяване на плъзгаща врата в VIII-мо поле на корпус 12.

В Корпус 13 е направен основен ремонт, възстановяване и пускане в експлоатация на Струг универсален тип С 13 и други текущи ремонти.

Продължава работата по възстановяване функционалността на Корпус 20 и изграждането на помпено помещение и резервоар за вода.

Направен е ремонт и преустройство на два кабинета на 3-ти етаж в административната сграда.

Неп пряката инвестиционна дейност е свързана и с договора за наемане на производствените мощности на "Струма 1892" АД, гр. Перник, сключен в края на 2004 година. На базата на този договор, бяха преместени основните производствени машини и оборудване и монтирани в съответните цехове, за които са предназначени.

Салдото в края на декември на разходите за придобиване на ДМА е в размер на 2 937 хил. лева. Тук се включват:

- Корпус 20 - 860 хил. лева;
- склад за мобилизационна готовност - 278 хил. лева;
- жилищни сгради - 414 хил. лева;
- основен ремонт на Корпус 7 - 608 хил. лева;
- основен ремонт на Корпус 12 - 479 хил. лева;
- основен ремонт на Корпус 13 - 204 хил. лева;
- помпено помещение в Корпус 20 - 94 хил. лева.

Гореизреденото представлява предимно разходи по строителството и незавършени основни ремонти на сградите. След окончателното им завършване, с тези разходи ще се увеличи отчетната (първоначална) стойност на съответните дълготрайни материални активи.

През отчетния период дружеството не е извършвало финансова инвестиционна дейност.

15. Качество на произвежданата продукция

Акционерното дружество разполага с добре организирано складово стопанство - главно с оборудвани закрити складови помещения, които осигуряват съхраняването на необходимите за производството материали, комплектующи изделия и елементи, а също така и спомагателни материали и консумативи.

Съществуващите складови помещения осигуряват съхраняването на материалите с необходимите качества и сигурност.

Всички налични материали в складовите помещения имат необходимата идентифицираща маркировка, картотекират се с всички необходими данни за тях и придружителни документи за произход, технически характеристики, качество, количество, дата на производство и закупуване, складиране и др. Складовите помещения разполагат с необходимата подемна техника - кранове с товароподемност до 12,5 t и с електроповдигач за оперативна работа.

В Дружеството има добре организиран входящ контрол на всички постъпващи материали, комплектоващи изделия и елементи, и спомагателни материали, необходими за производството. Организацията, реда и задълженията на отделните длъжностни лица по изпълнението на входящия контрол, документите, които се съставят и други изисквания са посочени в Основна процедура ОП 7.4-2-0 "Проверка на закупения продукт".

Входящият контрол се провежда въз основа на изискванията на техническата документация, изискванията на възложителя (купувача), нормативно-техническите документи отнасящи се за съответния материал, изделие и по преценка на инспектора по входящ контрол според придружителните документи (сертификати за качество, опаковъчни листа, паспорти и др.). За доказване на необходимите качества на материалите се извършва допълнителен разрушителен или безразрушителен контрол, химически анализ, спектрален анализ и проверка на механичните свойства. При констатиране на отклонения в качеството и изискванията, входящите материали се отклоняват и не се допускат в производството.

За по-важните видове технологични процеси са разработени фирмени процедури и технологични инструкции с определени изисквания за качествено им извършване. В Дружеството е документирана Система по управление на качеството съгласно изискванията на ISO 9001:2000. Същата е сертифицирана от TUV NORD със сертификат № 44 100 077024.

Удължаване валидността до 2012 г. на Сертификатите за произвеждане на заварени метални конструкции съгласно DIN 18800-7 и DIN 15018, за системата на качеството на заваръчните процеси в дружеството съгласно EN ISO 3834-2, издадени от немската сертификационна организация SLV Halle а също така и за поддържане, ремонтване и преустройство на мостови, козлови щабелни кранове и релсовите пътища към тях издадено от "Държавна агенция за метрологичен и технически надзор" (притежава Удостоверение №340 от 11.04.2008г.),

EN ISO 3834-2 е доказателство за качеството на произведените заварени конструкции, за контролирането на заваръчните процеси, за проследимостта на използваните материали и за изпитването на крайната продукция чрез всички методи за безразрушителен контрол.

Контролът на качеството на заваръчните работи се извършва от висококвалифицирани инспектори по технически и качествен контрол с висше образование. Безразрушителният контрол се извършва от акредитирана лаборатория "НДТ ЕКСПРЕС" ООД, гр. Перник, с която е сключен договор за извършване на контрол на съоръжения с повишена опасност, в това число и газови съоръжения и инсталации. Лабораторията е съоръжена с достатъчна апаратура за извършване на ултразвуков, рентгенографичен, магнитнопрахов и капиларен /цветна дефектоскопия/ контрол.

Проверката на документите през 2009 г. за осигуряване на качеството в различните области показва основните проблеми по качеството, които са от получени рекламации, възникнали от установени от инспекторите по качеството несъответствия и са регистрирани в 50 броя „Протокол за несъответствие". В тях са отраени решенията на главния конструктор и главния инженер за по-

нататъшните действия. В повечето становището на главния конструктор е да се приеме преработка.

Има и недопустими несъответствия, поради което главният конструктор е дал становище за предприемане на необходимо действие брак. През годината са съставени само 9 броя „Акт за брак”, като преди всичко са констатирани дефекти в доставените материали.

Непрекъснатото подобряване на СУК е тясно свързано с анализа на данните и предприемането на коригиращи и превантивни действия. Предприемането на коригиращи и превантивни действия в Дружеството е регламентирано в процедура ОП 8.5-1-0

16. Просрочени вземания и задължения и събирането им по съдебен ред

До четвърто тримесечие на 2009 год. за „Бесттехника ТМ-Радомир” публично АД има известна промяна по водените от дружеството съдебни дела, предвид движението им през различните съдебни инстанции.

Исковете са на обща стойност 4 523 хил. лв. – главници и лихви. По част от делата до края на това тримесечие на 2009 год. на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД са присъдени около 1 457 хил. лева. Част от тях са за недължими задължения и по присъдени вземания на дружеството, както и по обявени за нищожни административни актове. По друга част от делата са присъдени суми, но поради обжалването им от насрещната страна в процеса решенията все още не са влезли в сила с годни титули за изпълнение.

В посочения период срещу „Бесттехника ТМ-Радомир” Публично АД се наблюдава увеличаване на предвените вземания по облигационни и търговски спорове, възлизащи общо на 2 464 хил. лева. Присъдените с решенията по делата забавени плащания на контрагенти възлизат на 1 077 хил. лева. От тях за 431 хил. лева са разплатени с наложените на дружеството запори по сметки. Останалата част са в процес на доказване от ищците по делата. По някои от делата, предвид дължимостта им, дружеството е направило признание на исковете или е сключило споразумение за разсроченото им изплащане.

Има леко повишаване в броя и размера на задълженията по трудовите дела, тъй като все още не са погасени изцяло претенциите на такива вискатели за 19,4 хил. лева.

През четвърто тримесечие на 2009 год. по водените от и срещу „Бесттехника ТМ-Радомир” публично АД съдебни дела обобщение на показателите е посочено в следващата се таблица:

№ по ред	Съдебни дела, водени от и срещу "Бесттехника ТМ - Радомир" ПАД до 31.12.2009 година	Претендирана сума в хил. лева
1	Облигационни/граждански и административни дела, водени от дружеството	4 523
2	Присъдени на дружеството вземания	1 457

№ по ред	Съдебни дела, водени от и срещу "Бесттехника ТМ - Радомир" ПАД до 31.12.2009 година	Претендирана сума в хил. лева
3	Граждански/облигационни и трудови дела, водени срещу дружеството	2 464
4	Присъдени вземания на наши контрагенти и работници	1 077

Задълженията по изпълнителни дела са увеличени на база присъдени суми по влезли в сила решения към IV-то тримесечие, които не са удовлетворени изцяло или не е постигнато споразумение за изплащането им. Същите частично се припокриват със сумите по водените срещу дружеството дела, като частичното изплащане е следствие от наложените запори.

До края на четвърто тримесечие на 2009 год. не се наблюдава съществена промяна по изплатените от „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД задължения по влезли в сила съдебни решения. Изпълнението на задълженията към контрагенти от дружеството е затруднено в следствие на настъпването на общо икономическата финансова стегнация, провокирала тяхното своевременно претендиране и присъждане, така и водеща до оскъпяването им през способите на принудителното изпълнение. Неблагоприятни за дружеството са нерегулярните парични постъпления, предвид намаляване на договорната обезпеченост и замразяване на вече договорени позиции за изработка от предприятието ни в сравнение с този период на 2008 година.

17. Кредитна експозиция

Към края на 2009 година задълженията на дружеството към „ОББ” АД са в размер на 7 137 хил. лева. Към тази сума следва да се добави и размера на ползваните банкови гаранции.

В следващата таблица са посочени размерите на разрешените и усвоените суми по общата кредитна експозиция на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД към банката, към 31.12.2009 година.

EURO			
№ по ред	Вид на кредитното задължение	Договорен лимит	Кредитни задължения
1	Кредитна линия	2 700 000	2 694 593
2	Инвестиционен кредит	1 000 000	954 069
3	Лимит за банкови гаранции	2 700 000	816 773
Обща кредитна експозиция		6 400 000	4 465 435

Обезпечение за банката по общата кредитна експозиция е особен залог на търговското предприятие „Бесттехника ТМ-Радомир” АД.

18. Годишно общо събрание на акционерите

Редовното годишно общо събрание на акционерите на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД се проведе на 30-ти юни 2009 година. На него се взеха следните решения:

А. Прие се доклада за дейността на дружеството през 2008 година.

Б. Беше одобрен заверения/одитиран Годишен финансов отчет на дружеството за 2008 година.

В. Гласува се разпределение на печалбата и покриване на непокритата загуба от минали години, както следва:

➤ 79 хил. лева, представляващи 10% от печалбата за 2008 година, да бъдат отнесени във фонд „Резервен”;

➤ 713 хил. лева, представляващи останалата част от печалбата за 2008 година, да бъдат отнесени към „Общи резерви”;

➤ натрупаната загуба от предходни години в размер на 203 хил. лева да бъде покрита за сметка на общите резерви на дружеството.

Г. Избор на лицензиран одитор за 2009 година.

Д. Отчет на директора за връзки с инвеститорите на Бесттехника ТМ-Радомир ПАД за дейността му през 2008 година.

Е. Освобождаване от отговорност на членовете на Управителния и Надзорен съвети за 2008 година.

Ж. Промени в устава на дружеството.

З. Избор на одитен комитет на дружеството и определяне на мандата на членовете му.

19. Дейност в областта на научните изследвания и проучвания

Дружеството не извършва научно-развойна дейност на този етап.

20. Движение на акциите

Дружеството е публично АД.

През 2009 година на фондовата борса са изтъргувани акции на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД в обеми, както следва:

№ по ред	Месеци на 2009 година				№ по ред	Тримесечия на 2009 година				% от минималния среднодневен обем от 2000 акции
	Месец	Брой акции	Брой работни дни	Среднодневен обем		Тримесечие	Брой акции	Брой работни дни	Среднодневен обем	
1	Януари	312	21	15	1	Първо тримесечие	1 357	62	22	1,09%
2	Февруари	311	20	16						
3	Март	734	21	35						
4	Април	63	21	3	2	Второ тримесечие	87	62	1	0,07%
5	Май	24	19	1						
6	Юни	0	22	0						

№ по ред	Месеци на 2009 година				№ по ред	Тримесечия на 2009 година				% от минималния среднодневен обем от 2000 акции
	Месец	Брой акции	Брой работни дни	Среднодневен обем		Тримесечие	Брой акции	Брой работни дни	Среднодневен обем	
7	Юли	274	23	12	3	Трето тримесечие	1 368	66	21	1,04%
8	Август	484	21	23						
9	Септември	610	22	28						
10	Октомври	500	22	23	4	Четвърто тримесечие	500	64	8	0,39%
11	Ноември	0	21	0						
12	Декември	0	21	0						
Всичко 2009 година		3 312	254	13	Всичко 2009 година		3 312	254	13	0,65%

В началото на годината средната цена на една акция беше 3,30 лева. През четвъртото тримесечие средната цена на една акция е 8,00 лева. През цялата година цената на акциите отбелязваше растеж.

Дневният обем на продажбите през 2009 година се движеше неравномерно, от 0 до 495 броя. Най-много продажби са отчетени на 9-ти януари (100 броя), 27-ми март (88 броя) и на 31-ви март (85 броя), 30-и септември (401 броя) и 2-ри октомври (495 броя). Продажната цена се движеше в границите от 3,11 лв. до 8,98 лева за една акция.

Колапсът на фондовите борси не подмина и „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД. Най-тежко беше 2-ро тримесечие на годината с реализирани само 3 сделки за 87 броя акции при средна цена от 4,22 лева за акция. През последните два месеца на 2009 година няма сключени сделки.

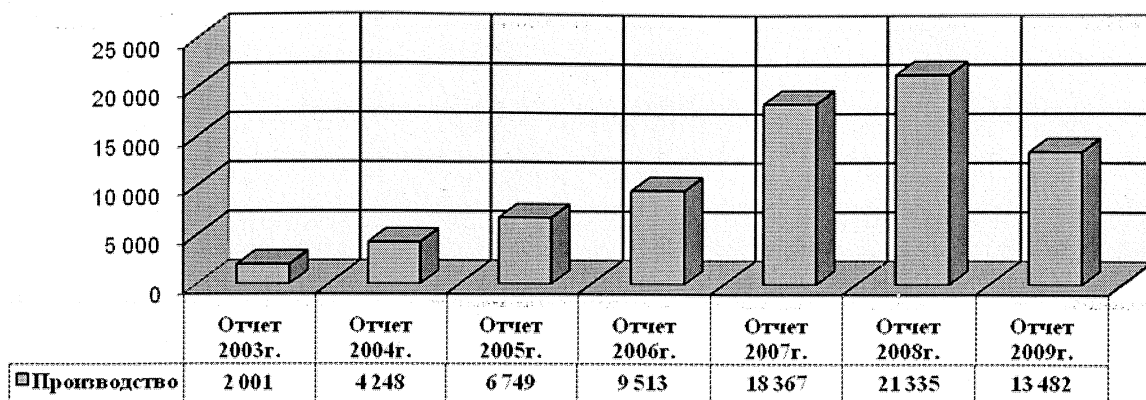
Ако пазарната капитализация на Дружеството в началото на годината е 10,4 млн. лева, то в края на 2009 година същата е 14,0 млн. лева.

21. Развитие на предприятието през последните години и спад в резултат на кризата

В настоящия раздел от Доклада за дейността се посочват някои основни показатели, съгласно отчетите за последните седем години. Съпоставянето им дава информация на инвеститорите за фактическите тенденции в развитието на публичното дружество през този период, както и за негативното отражение на световната икономическа криза.

Предвид основната дейност на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД, първият разглеждан показател е **приходи от продажби на промишлена продукция**. Следващата графика дава размера на тези приходи в хиляди лева през периода 2003г.÷ 2009г.

**Приходи от продажби на промишлена продукция през последните
седем години в хиляди лева**

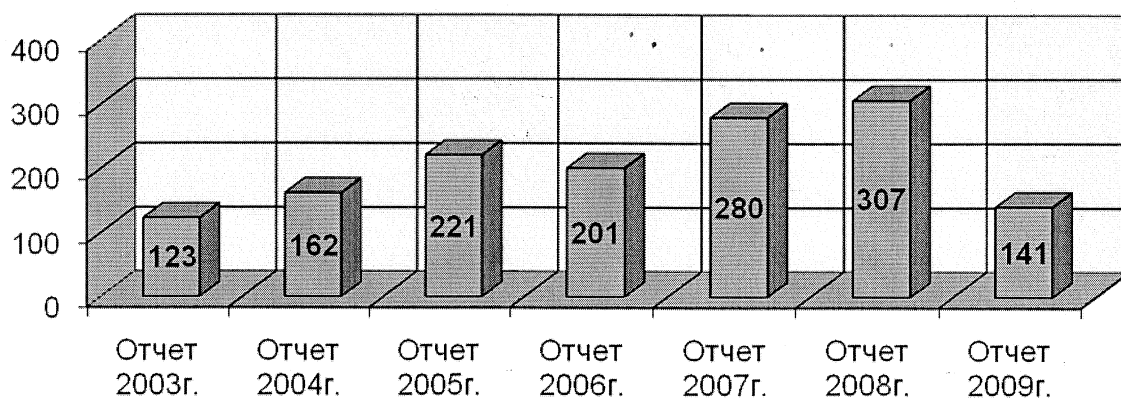

От графиката следва безспорният извод за възходящото развитие на производствената дейност през последните години, до средата на 2008 година. Започналата и незабавно отразила се върху дружеството икономическа криза не позволи през 2008 год. да се достигне планираното производство от 23,5 млн. лева.

Въпреки тежкото отражение на кризата върху инвестиционната дейност в европейски и световен мащаб, през 2009 година производството намалю по-малко от 2 пъти, което ние оценяваме като голям успех.

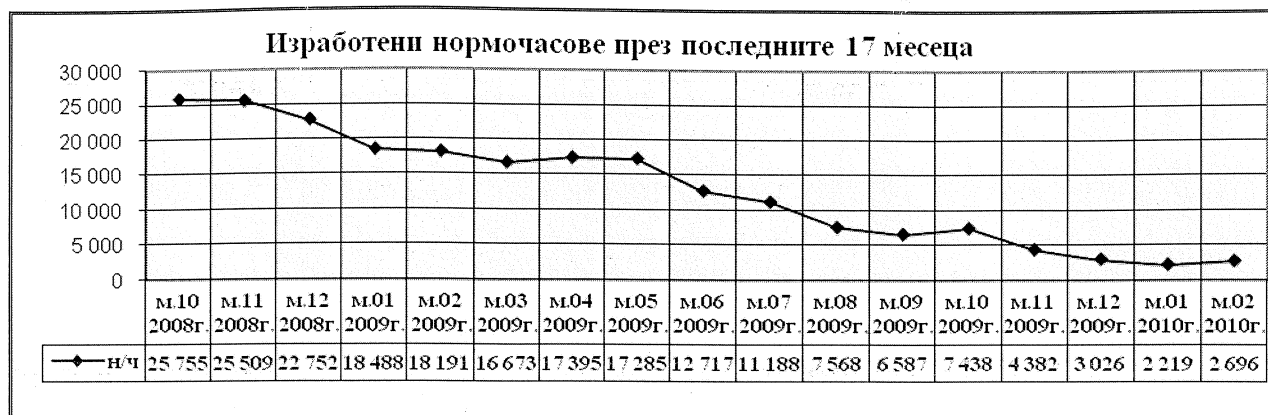
Единичният и дребносериен характер на производството определя необходимостта от използването на **нормочасовете като основен обективен измерител на производствената дейност**. Графиката по-долу дава представа за движението на този показател през годините 2003-та, 2004-та, 2005-та, 2006-та, 2007-ма, 2008-ма и 2009-та.

Изработени нормочасове в хиляди през последните 7 год.

Очевиден е спадът на произведените нормочасове през последната година в следствие негативното влияние на икономическата криза.

Графиката на следващата страница показва намалението на произведените нормочасове през последните 17 месеца, започвайки от 4-то тримесечие на 2008 година.

В края на 2008 год. и началото на 2009 год. се работеше по довършването на вече сключени договори. Отказът на няколко клиента от вече сключени договори доведе до спиране на производството по тях и наличие на недовършени изделия в производствените корпуси. През 2009 год. не са сключени нови договори с традиционни клиенти поради „замразяване” на инвестиционни проекти, за които е предназначена произвежданата в завода продукция.

В долната таблица са дадени основните договори, чието изпълнение беше временно спряно от клиентите.

№ по ред	Изделия	Клиенти	Хиляди лева	
			Стойност	Направени разходи
1	Въртящи се стендове за разливочни кофи за МНЛЗ	VAI Pomini, Австрия	6 845	4 303
2	Електромагнитни кранове - два броя	Кремиковци АД	2 738	196
3	Кранови колички за 700 тонни портални портални кранове	„Kocks Krane International” GmbH – Германия	2 314	577
4	Пулверизатор за впръскване на раздробени въглища и вентилатори за топлоелектрически централи	“Howden Ventilatoren” GmbH – Германия	2 022	1 154
5	Автогенни мелници /мелници за чакъл/	OUTOTEC	2 007	1 878
6	Линията за дробометиране	ВИО ХАЛКО – Стомана индъстри АД	534	391
7	Напорни конструкции за хидроцентрали	Voith Siemens Hydro Kraftwerkstechnik, Германия	424	374
8	Трошачно-мелещи инсталации за обработка на кариерни материали	"Струма 1892" АД (за "Макати" ЕООД - Самоков)	407	171
9	Тежките резервни части, вкл. Вал зъбни колела - шестерни	Кремиковци АД	282	92

№ по ред	Изделия	Клиенти	Хиляди лева	
			Стойност	Направени разходи
10	Редуктор и мелница за Казахстан	Девня Цимент АД	59	39
Всичко временно спрени договори през 2009 г.			17 632	9 174

Спирането на изпълнението на инвестиционните проекти, за които са предназначени горепосочените изделия, лиши дружеството от приходи в размер на 17,6 млн. лева. Освен това останаха замразени оборотни средства от 9 млн. лева под формата на материални запаси. Това са недовършени възли за тези изделия, които се намират в производствените корпуси.

Горното доведе до утежняване на финансовата ситуация в дружеството, което заедно със започналия да се формира от лятото на 2008 г., вследствие от кризата, отрицателен паричен поток, предизвика нарастване на задълженията.

Някои основни показатели по Отчета за приходите и разходите (Отчета за доходите) за последните седем години са посочени в следващата таблица.

хил. лева

№ по ред	Показатели	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Нетни приходи от продажби	2 427	6 876	8 640	10 901	20 164	22 692	19 953
	в т. ч. продукция и услуги	2 001	4 258	7 278	10 218	18 368	21 335	13 482
2	Общо всички видове приходи	2 447	6 883	8 643	10 911	20 170	22 714	20 007
3	Счетоводна печалба(+) или загуба(-)	-1 955	-5 676	517	689	1929	785	44
4	Балансова печалба(+) или загуба(-)	-1 955	-5 676	565	601	1780	792	157

През периода 2001 год. - 2004 год. крайният финансов резултат се влошава. През 2004 година той е доста неблагоприятен, въпреки нарасналите приходи. Основната причина за това е осчетоводяването на лихвите по задълженията към Държавата и извършената обезценка на активи (незавършено производство). **От 2005 година дружеството работи на печалба.** Печалбата намалява през последните две години като резултат от икономическата криза и спадналото производство.

Показатели по Баланса.

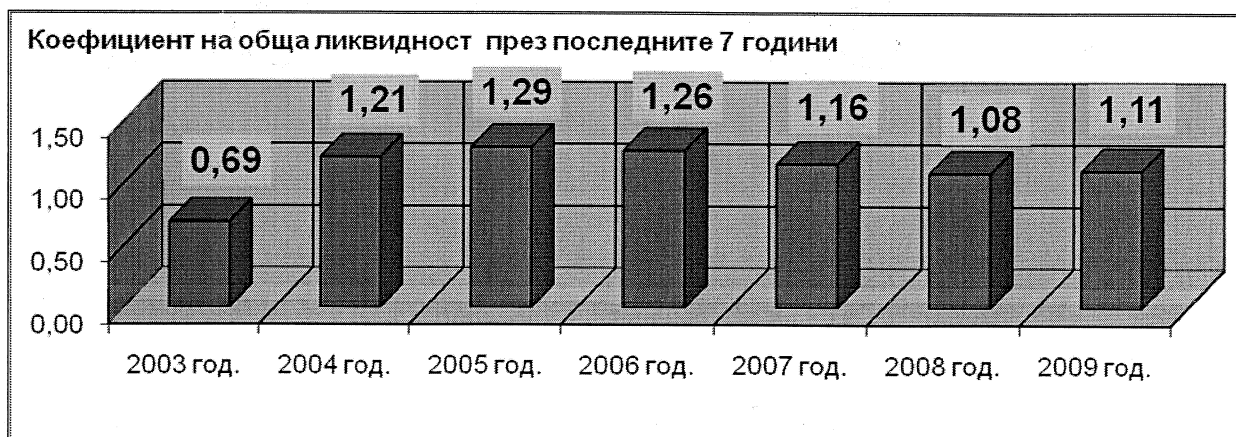
В следващата таблица е дадено състоянието на основните **краткотрайни активи и пасиви**.

ХИЛ. лева

№ по ред	Показатели	31.12. 2003г.	31.12. 2004г.	31.12. 2005г.	31.12. 2006г.	31.12. 2007г.	31.12. 2008г.	31.12. 2009г.
1	Краткотрайни (текущи) активи	11 866	12 083	15 265	15 827	21 455	28 874	27 072
2	Краткосрочни (текущи) пасиви	17 134	10 007	11 838	12 517	18 522	26 644	24 458
3	Коефициент на обща ликвидност	0,69	1,21	1,29	1,26	1,16	1,08	1,11

Краткотрайните (текущи) активи нарастват през периода 2003 год. – 2008 год., но особено бързо през последните две години от този период. В края на 2009-та година те отбелязват известно намаление. Краткосрочните пасиви намаляват през 2004 год. в резултат на разсрочването за 8 години на по-голямата част от публичните задължения. Последните бяха отнесени като дългосрочни задължения. Поради това и **коефициентът на обща ликвидност** се подобри значително през 2004 год. През 2005 год. същият отбелязва нарастване, но през следващите три години намалява. Известно нарастване се регистрира към края на 2009-та година. Като цяло той е по-нисък от теоретично приемливия (2,00) за добре работещо предприятие.

Изменението на коефициента на обща ликвидност е дадено в графиката по-долу.

Численост на персонала и заплащане.

На долната графика е дадено изменението на общата численост и на основните нормени работници през разглеждания седемгодишен период.

Няма големи „скокове“ в числеността на заетите, които да съответстват на бързите темпове на нарастване на производството.

Основният извод е, че производствената дейност се разрастваше предимно за сметка на нарастването на производителността на труда.

Дори през тежката кризисна 2009 г. няма рязко намаление на заетите. Това е така, защото политиката на ръководството е да се задържат квалифицираните работници, инженерно-технически и икономически персонал. Целта е запазване на кадровата обезпеченост за времето след излизане от кризата. Защото за собствениците най-ценният капитал е квалифицираната работна сила.

По-съществено намаление на персонала има през последното тримесечие на миналата година. В края на 2009 г. заетите в дружеството са 326 човека.

Намаляването на разходите за труд се извършва не толкова чрез съкращения на персонал, колкото чрез намаляване на заплащането. Това намаляване става по два начина:

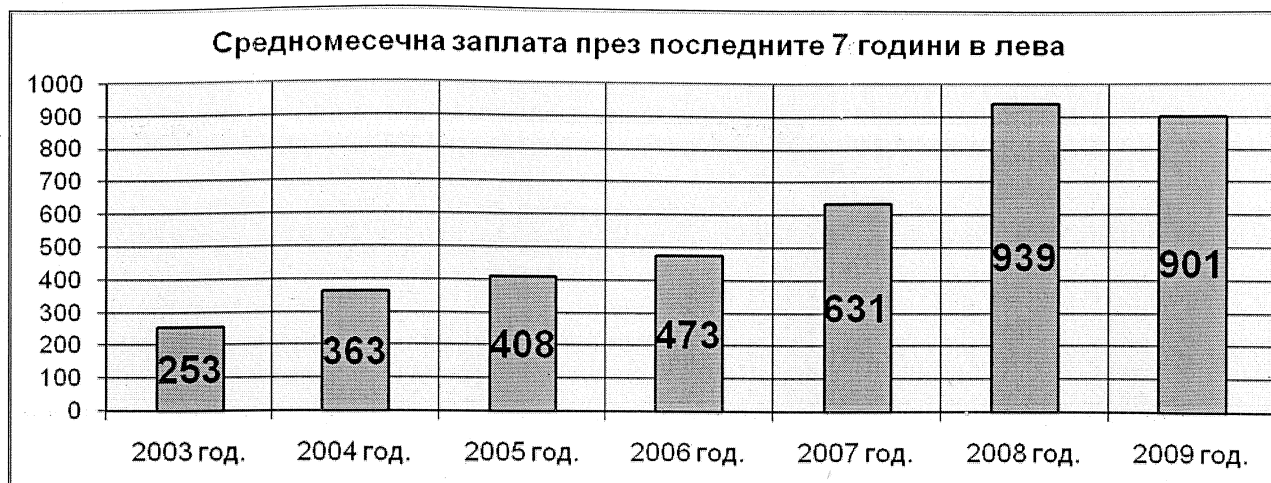
1. Заплащането на основните производствени работници се извършва на база изработено от тях. При липсата на работа, поради кризата, изработеното е малко, съответно и заплатите на тази категория персонал са ниски.

2. На останалия персонал заплатите бяха първо намалени през м. септември 2009 год., а от ноември се премина на половин работен ден. Респективно и заплащането спадна двойно.

Работата и заплащането на половин работен ден продължава и през 2010 година.

Посочените намаления действат и за мениджърския състав, включително и органите за управление.

На следващата графика се вижда изменението на средномесечната заплата през последните 7 години.

До 2008 год. заплащането нарастваше в съответствие с нарастването на производителността на труда.

От миналата година това е нарушено.

За месец декември 2009 год., при работа на половин работен ден, средната заплата е 460 лв.

Производителност на труда.

На графиката по-долу е дадена производителността на един основен нормен работник в нормочасове през всяка от седемте години.

Цифрите в следващата графика дават натоварването в процент на основните нормени работници като съотношение между изработените нормочасове и отработените човекочасове.

Графиката по-долу показва как се изменя през годините производителността на труда на целия персонал на база приходи от продажби на промишлена продукция.

През 2008 год. производителността нарасна с 10%, въпреки отражението на световната криза през последните 4 месеца от годината.

През 2009 год. производителността намаля с 31%, което е по-малко от намалението на производството. Този факт ние оценяваме като положителен.

Следващата графика показва как се изменя през годините производителността на труда на основните нормени работници на база приходи от продажби на промишлена продукция.

Като обобщение може да се посочи, че през последните шест години икономическите показатели се подобряват и след 2005 година “Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД реализира нарастваща печалба. В следствие на започналата от есента на 2008 година световна икономическа криза основните икономически показатели за дейността на дружеството започват да се влошават.